

LITTERATUR

D. G. Hart, *From Billy Graham to Sarah Palin: Evangelicals and the Betrayal of American Conservatism*. Grand Rapids: W.B. Eerdmans Pub., 2011. 237 s.

From Billy Graham to Sarah Palin: Evangelicals and the Betrayal of American Conservatism får nog sägas vara mer av en debattbok än något annat. Författarens utgångspunkt är en önskan att visa att det finns avgörande skillnader mellan de diskuterade inriktningarna, trots att det utåt sett verkar finnas ett nära förhållande mellan de evangeliska kristna och de politiskt konservativa i USA under de senaste 25 åren. Förutom att visa vilka skillnader som finns mellan grupperna så menar Hart att boken kan hjälpa de evangeliska som vill vara konservativa, men inte vet hur. Förhoppningen är att få dem att inse att sättet de ser på "morality, civil society, and the function of government" i verkligheten är mer likt "the idealism of the Left than the realism of the Right" och att de måste omvärdera förhållandet mellan tro och politik; "This reconsideration will involve a recovery of an older Augustinian view of the relationship between the City of God and the City of Man, in which the ultimate purposes of history are not located in the rise and fall of empires or republics but in the Church of Jesus Christ." (17-18) Tillvägagångssättet är primärt "a historical account of evangelical political reflection since World War II with an eye toward evangelical arguments about the American state and the health of its society." (16) För detta studeras böcker och uttalanden från evangeliska ledarfigurer och några policydokument från evangeliska rörelser.

En av anledningarna till att evangeliska så gärna under senare år har velat identifiera sig med konservativ snarare än liberal politik är att vänstern i hög grad sågs som ickereligös, även om den i sina mål står närmare den kristna vision som många av dem som diskuteras av Hart har stått för. Högern, däremot, har länge ansetts rymma en starkt religiös läggning. Så är inte fallet, enligt Hart. Det finns inget inneboende kristet i konservatism, såsom han ser på den. Tvärt om är konservatismens traditionsbevarande impulser motsatta den politiserade evangeliska kristendomens mål. Detta blir tydligt hos predikanter som rest invändningar mot det världsfrånvända sätt att se på religionen som många evangeliska länge hållit fast vid. Fokus har hos de senare legat på att vinna själar istället för att förändra världen: "This meant that born-again Protestants had reduced racism to 'social problem,' poverty was simply an 'economic question,' and war and foreign policy were merely 'political' issues." (154)

Just denna reduktion av religionens ramar är för Hart något eftersträvt. Han uttrycker vid flera tillfällen åsikten att politik och religion inte hör hemma på samma spelplan. Bibeln hålls fram som ett ramverk av de predikanter som ställer frågan "What would Jesus do?", som en guide, eller en lärobok för

en liberal demokratisk politik i händerna på politiskt aktiva evangeliska; "Despite the New Testament's clear instructions about male ordination ... it reads like a primer on egalitarianism" (165). Men Bibeln hör inte hemma utanför kyrkan, menar Hart. Det finns olika sociala sfärer där olika värderingar måste ges företräde. Genom att försöka instifta en religiös ordning, eller genom att försöka göra hela USA till en kristen (läs: protestantisk) nation, kan de till och med underminera sin egen tro – om inget annat kommer de tveklöst att underminera konservatismen. Teologiska betänkligheter lämnas tacksamt nog åt sidan i boken, den viktiga poängen som Hart vill ska gå hem är att "evangelicals consistently violate the basic axiom of twentieth-century conservative political theory: namely, *do not immanentize the eschaton*." (196)

Istället uppmanar Hart till en uppdelning, enligt Augustinus, mellan Guds och människans städer. Konservatismen, som rör sig i människans stad, är pragmatisk, och strävar efter att upprätthålla traditioner och sociala band mellan människor; att, kort sagt, bevara det som är gott i rådande sociala realiteter. Religionen, däremot, är mer idealistisk, rent utopisk när den kommer in på frågor om moral och etik. På grund av detta är de två synsätten för olika för att gå att förlika på ett politiskt plan; därmed inte sagt att evangeliska inte kan vara konservativa. En konservativ inställning kan tvärt om vara dem till gagn, i och med att den förespråkar just den typ av organisationer och de typer av band som kyrka och religion står för.

Intresset för amerikansk politik tycks i min erfarenhet vara ganska stort i dagens Sverige. Information om presidentkandidater sprids till vänner och bekanta genom fysiska möten och sociala medier; nyhetsprogram och politisk satir slukas ivrigt; det hålls till och med valvaker på studentnationer. Just religion har i upptakten till det kommande valet visat sig vara en brännande fråga. Tack vare böcker som Harts kan vi ta till oss mer av vad det är som händer på andra sidan Atlanten, och förstå hur det blivit som det är. *From Billy Graham to Sarah Palin* är intressant, välskriven, och kul läsning, även om argumenteringen inte alltid är övertygande.

För boken är inte utan fel. Ett av dess största problem är att Hart i sitt argument utgår från en definition av konservatism som inte helt stämmer överens med allmänhetens uppfattning av begreppet, eller för konservatismens stora förespråkares syn, för den delen. Efter att ha angett vad han menar med "konservatism" – en diskussion som beklagligt nog kommer först i bokens sista kapitel – skriver han att "[b]y this standard, of course, the ranks of American conservatives thin out considerably. ... [C]onservatism loses its chief radio celebrities, many standard-bearers in the GOP ["Grand Old Party", det republikanska partiet], and various columnist and think-tank intellectuals." (190) Han beskyller alltså evangeliska kristna för att

ha kallat sig konservativa utifrån sin egen minoritets uppfattning om vad det innebär, medan han själv håller fast vid vad som idag tycks vara på god väg mot minoritetsuppfattningsstatus.

Martin Lund
Doktorand, Lund

Pierre Gisel, *Traiter du religieux à l'université—une dispute socialement révélatrice*. Lausanne: Éditions Antipodes, 2011. 174 sid.

Av de fyra teologiska fakulteterna i det franskspråkiga Schweiz – Fribourg, Genève, Lausanne och Neuchâtel – har de tre sistnämnda under de senaste tio åren varit indragna i en tämligen omfattande omvandling. Denna omvandlingsprocess har, föga förvånande, lett till dispyter av olika slag. Om detta har Pierre Gisel, professor vid fakulteten för teologi och religionsvetenskap vid Lausannes universitet, sett sig kallad att berätta. Inte minst menar han att de organisatoriska förändringar det handlar om också rör den mer djupgående frågan som antyds i bokens titel, nämligen hur ”det religiösa” ska studeras vid universitetet.

Bokens författare ger först en kort historik över den teologiska fakulteten i Lausanne. I kapitel två ges en övergripande bild av några frågeställningar kring studier av ”det religiösa” vid universitetet och något om bakgrunden till de institutionella förändringar som kom att skapa konflikt vid författarens egen fakultet. Kapitel tre och fyra utgör en tämligen ingående redogörelse för denna konflikt. Kapitel fem handlar om de beslut som slutligen fattades och en analys av dessa. I kapitel sex görs en utvärdering av det hela och en utblick mot framtiden.

Det bör kanske med en gång sägas att författaren inte är en utifrån kommande observatör utan i allra högsta grad en av agenterna i denna historia. Till del är därför texten ett försvar av den linje Gisel själv företrätt och ett försök att rättfärdiga eller åtminstone klargöra vissa ställningstaganden. Nu är detta kanske inte något större problem. Det tycks som författaren försöker kompensera sin partiskhet genom att arbeta med rikligt citerande (av olika dokument, tidningsartiklar, inlagor etc) och mitt intryck är att framställningen ofta är tämligen saklig, även när enskilda personer nämns vid namn. Det må vara hur det vill med sakligheten på denna punkt. Den aspekt av boken som gör den potentiellt intressant för läsare utanför den teologiska fakulteten i Lausanne är nog snarast författarens intention att diskutera principiella och grundläggande frågor beträffande studier om och av religion.

Alldeles i inledningen av boken börjar Gisel starkt med just denna fråga om vad det handlar om att behandla ”det religiösa” akademiskt där såväl institutionella aspekter som vetenskapsteoretiska aspekter spelar roll. Gisel återkommer sedan flera gånger till att

den dispyt som ägt rum i Lausanne är en dispyt som rör *grundläggande frågor*; det är inte enbart fråga om maktkamp eller personliga motsättningar. Detta får mig att skärpa blicken i förhoppning om intressanta och tänkvärda diskussioner om just de *grundläggande* konflikter som ibland kan skönjas beträffande akademiskt arbete med religion. Tyvärr tycks denna breda, allmänna inriktning sedan föra en tynande tillvaro i framställningen, och allt mer så vartefter det lider. Det handlar mycket om det fransktalande Schweiz, mycket om universitetet i Lausanne och dess teologiska fakultet och också mycket om Gisel själv – det vill säga att det hela blir till en mycket lokal historia, även om det glimtvis finns andra inslag.

När detta väl konstaterats, vill jag försöka ta vara på det som ändå är av intresse. I den diskussion som försiggått i Schweiz, med tonvikt på Lausanne, har Gisel varit en pådrivande kraft för förändrade strukturer. Det mest intressanta menar jag vara hans förslag att skapa en fakultet som är organiserad kring vad han kallar ”den religiösa scenen”. Att låta det kretsa kring ”den religiösa scenen” öppnar för studier av ”det religiösa” som finns utanför institutionaliserad religion eller i nya former av religion, och då inte enbart ur ett sociologiskt perspektiv, menar Gisel. En sådan fakultet skulle rymma en mångfald aktörer med olika infallsvinklar på studiet av ”det religiösa”. Det kunde handla om fokus på texter i en historisk-filologisk approach eller om samhällsvetenskapliga aspekter, men också om det som Gisel kallar ett ”teoretiserande” det vill säga det som idag rör sig i religionsfilosofi, i studiet av olika trossystem, i teologi och i etik. I detta söker Gisel mycket medvetet en icke-konfessionell fakultet, det vill säga en fakultet som inte organiseras för att förvalta eller utveckla en specifik religiös tradition.

Gisel säger sig vilja söka sig bortom fältet av rent deskriptiv kunskap, liksom han tar avstånd från dikotomin objektiv *kunskap* – löst *tyckande*. Det är bra; det objektiva är naturligtvis inte alls så objektivt och höjt över varje misstanke. Alternativet är heller inte nödvändigtvis ”löst tyckande” där den ena åsikten är lika god som den andra. Gisel betonar också vikten av att i ett akademiskt arbete våga ventilera och diskutera även värden och värderingar. Förvisso ska studiet av religion röra religiösa ”fakta”, men Gisel menar att det också måste finnas utrymme för att problematisera, för det han kallar att teoretisera kring religion. Ett utslag av Gisels egen hållning framträder tydligt när han lyfter fram historiens *dis*-kontinuitet; detta blir en kontrast till en vanlig teologisk uppfattning om *kontinuitet* där en religion i stort sett är *densamma* och *liheten* mellan olika epoker framhävs eftersom teologer ofta bestäms av *identitet*. När Gisel sedan försöker klargöra vad mer konkret detta skulle innebära blir det svårare att se poängen. Det framstår allt tydligare ju längre in i boken man kommer att den *teoretiska, problematiserande* och *värderande* delen i studiet av ”det